

УДК 81'272'246.2

DOI: 10.18523/lcmp2522-9281.2023.9.99-111

Іванна Цар (Ivanna Tsar)

<https://orcid.org/0000-0002-9764-5758>

ПЕРЕХІД МОЛОДІ НА УКРАЇНСЬКУ: ПРИЧИНИ, ТРУДНОЩІ, МЕТА

Abstract

THE SWITCHING OF YOUTH TO UKRAINIAN: REASONS, DIFFICULTIES, PURPOSE

Background. After the Revolution of Dignity and the beginning of the Russian-Ukrainian war (2014, 2022) linguists began to record the facts of the mass rejection of Russian and switching to Ukrainian. However, there are still no special studies in Ukrainian sociolinguistics that would help to understand the mechanisms and motives of such a switching.

Contribution to the research field. These findings may help us to understand the factors that influence young people's attitude toward a language and determine the change in their language behaviour.

Purpose. The purpose of the paper is to find out what motivates young people to switch to Ukrainian in all communicative situations, and to identify the difficulties with which they face.

Methods. The method of language biography was used. 65 excerpts from young people's language biographies, presented over the past 4 years on the Facebook page «Switch to Ukrainian» and 5 language interviews lasting more than 1 hour were processed.

Results. It was found out that the strongest incentive to switch to Ukrainian was Russian aggression against Ukraine. The strengthening of the connection between communication in Ukrainian and national self-identification, as well as a change in the attitude of Russian speakers towards those who switched to Ukrainian, was recorded.

There are different motives for switching to Ukrainian among young people who changed their language behaviour before the Revolution of Dignity and the war and after it. If earlier the main reason for the switching was self-

awareness as a Ukrainian due to the study of history, self-development, travels, change of residence, or family changes, then later the switching to Ukrainian is often a conscious political choice.

Discussion. *The revealed trends indicate the need for new quantitative research on changes in the language behaviour of young people because it is necessary to understand the ways of young people's adaptation to the new Ukrainian-speaking environment and the possibility of integration into it to avoid potential language conflicts.*

Keywords: language behaviour, switching to the Ukrainian language, language attitude, language biography, language adaptation.

У статті на матеріалі мовних біографій виявлено чинники, що сприяють переходу молоді на українську мову, та труднощі під час нього. З'ясовано, що найсильнішим стимулом до переходу на українську стала російська агресія проти України. Зафіксовано посилення зв'язку між спілкуванням українською мовою та національною самоідентифікацією, а також зміну ставлення російськомовних до тих, хто перейшов на українську.

Ключові слова: мовна поведінка, перехід на українську мову, ставлення до мови, мовна біографія, мовна адаптація.

1. Вступ

Зміни мовної поведінки українців завжди цікавили соціолінгвістів. Проте якщо раніше поширеним явищем, що турбувало мовознавців, був перехід українців на російську мову, пов'язаний із переїздом до великих міст і намаганням влитися в їхнє здебільшого російськомовне середовище, то сьогодні в центрі уваги науковців перебувають українці (і не тільки), які перейшли, намагаються чи планують перейти з російської мови на українську, а особливо молодь. Дослідження мовної поведінки молоді важливе для розуміння майбутньої мовної ситуації в країні, оскільки представники молодого покоління активні, мобільні, відкриті до нового й потенційно можуть впливати на важливі суспільно-політичні проблеми.

2. Теоретичне підґрунтя

Питання радикальної зміни мовної поведінки людини пов'язане з проблемами ставлення до мови та її носіїв, мовної ідентичності, виховання

мовної свідомості, зміни мовної політики держави і мовної ситуації. Щоб краще зрозуміти мотиви переходу молоді на українську мову, слід наголосити на парадоксальності мовної ситуації в Україні — відсутності чіткого співвідношення між поняттями «рідна мова» і «національність», «рідна мова» і «мова повсякденного спілкування» (Kulyk, 2017). У дисертаційному дослідженні мовної поведінки молодих киян 2017 р. І. Цар зазначено, що 65 % опитаних віком 22–24 роки вважають українську мову рідною, але спілкуються виключно нею лише 17 %. Однак у молодшій групі (16–19 років) уже помітне незначне збільшення кількості тих, хто в повсякденні спілкується українською (21 %), а не просто вважає її рідною (73 %) (Цар, 2018, с. 146).

Імовірно, такий прогрес пов'язаний із тим, що після Революції Гідності та початку російсько-української війни 2014 р. суспільство почало усвідомлювати важливість єдиної державної мови для національної безпеки. За словами Л. Кравченко, згадані події «змусили керманців країни під тиском громадськості переглянути державну політику й різко змінити вектор мовної політики в Україні в бік україноцентричності, що сприяло посиленню позицій української мови в різних сферах її функціонування» (Кравченко, 2021, с. 17). На стійку тенденцію зростання престижу української мови, зокрема серед молоді, вказують у своїх працях соціолінгвісти Т. Фудерер і О. Данилевська (Фудерер, 2019, с. 179).

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. мовна ситуація змінюється ще швидше. Журналісти, соціологи, мовознавці почали фіксувати приклади масової відмови громадян від російської мови, до того ж не тільки етнічних українців (Sokolova, 2022). «Лише в рамках проєкту “Єдині” ініціативи “Навчай українською” вже перейшли або в процесі переходу на державну мову понад 11 тисяч громадян» (Кречетова, 2022). Результати нещодавнього загальнонаціонального опитування, проведеного соціологічною групою «Рейтинг», показують, що від початку війни 19 % українців почали постійно або частіше послуговуватися українською мовою, серед них — 41 % російськомовних і двомовних (Сімнадцяте, 2022). Однак, незважаючи на очевидну тенденцію, в українській соціолінгвістиці досі немає спеціальних досліджень, які б допомогли зрозуміти механізми й мотиви такого переходу. Тому **мета цієї статті** — з'ясувати, що спонукає молодь переходити на українську в усіх комунікативних ситуаціях, а також виявити труднощі, з якими стикаються молоді українці, що вирішили це зробити.

3. Методи та матеріал дослідження

Для досягнення поставленої мети опрацьовано 65 уривків із мовних біографій молоді (18–35 років), представлених за останні 4 роки на фейсбук-сторінці «Переходь на українську» (сторінка має понад 104 тисячі підписників). Крім того, проаналізовано 5 індивідуальних мовних біографій молодих українців у формі деталізованих інтерв'ю тривалістю понад 1 година кожне, записаних власноруч у межах міжнародного наукового проєкту «Дебати щодо мовного розмаїття: менеджмент мов національних меншин у пострадянській Україні» (Німеччина).

Метод *мовної біографії* базується на припущеннях, що засвоєння мови завжди невіддільне від конкретних соціальних, історичних й індивідуальних біографічних ситуацій (Krumm, 2013, р. 167). Використання цього методу дало змогу виявити чинники переходу представників молоді на українську з огляду на їхню мовну поведінку протягом життя, мову спілкування в родині, мовну ситуацію в усіх населених пунктах, де вони мешкали. Крім методу мовної біографії, для збирання матеріалу застосовано й *метод включеного спостереження*, а для опрацювання інтерв'ю — *описовий метод*.

Зауважте, що це дослідження не є кількісним. Його метою є лише виявити основні тенденції, соціальні чинники, психологічні мотиви такої категоричної зміни мовної поведінки українців.

4. Результати

4.1. Хто переходить на українську?

Інформанти, мовні біографії яких проаналізовано в цій науковій розвідці, — це 1) мешканці великих русифікованих міст (здебільшого Києва, Харкова, Одеси, Запоріжжя, Дніпра, Луганська, Донецька), виросли в повністю російськомовному середовищі; 2) ті, хто раніше вимушено, під тиском середовища перейшов з української на російську (така молодь, наприклад, зазнавала цькування в школі або на роботі за спілкування українською); 3) білінгви, що використовували обидві мови залежно від ситуації, але відчували дискомфорт, певну внутрішню потребу визначитися з основною мовою спілкування; 4) носії суржиків, які вирішили принципово спілкуватися лише чистою українською мовою (зауважимо, що серед них є й мешканці майже повністю українськомовних міст за-

ходу України); 5) носії комплексу меншовартості, які соромилися говорити українською публічно; 6) переселенці; 7) етнічні росіяни, які в такий спосіб протестують проти розв'язаної Росією війни.

Приклад 1. *Нам всім близько 10 років. І за деякий час я розумію, що українською тут розмовляю лише я і директорка на лінійці. Мене це анітрохи не бентежить, я ж дитина. Згодом до мене приліпилося прізвисько «селючка». Мої намагання пояснити, що я — українка, марні. Проте швидко опанувала російську, і вже за тиждень цілком могла говорити своєю нерідною і стосунки з однолітками відтоді поліпилися (Ю., Київ).*

Приклад 2. *Російською почала розмовляти десь у н'ятому класі. У звичайній школі спального району Києва інакше було ніяк — або говориш російською, або опиняєшся в гетто для «недолугих». А на підлітків це діяло беззаперечно. Переворот свідомості стався вже в університеті (Т., Київ).*

4.2. Типи переходу на українську

За нашими спостереженнями, перехід на українську буває переважно трьох типів (або трьома етапами). Такий підхід до класифікації вибираємо тому, що процес переходу зазвичай дуже різний і не завжди відбувається поетапно. Дехто з опитаних зупиняється на першому або другому етапі, а хтось переходить на українську повністю. Однак це не означає, що ті, хто повністю перейшов на українську, обов'язково проходять перші два етапи, хоча, як показують мовні біографії, часто це буває саме так.

Різновиди (етапи) переходу на українську:

- 1) **«зовнішній» перехід** — спілкування українською в публічному просторі і з людьми, які звертаються цією мовою;
- 2) **частковий перехід** — у більшості ситуацій і в родині спілкуються українською, але з людьми, з якими давно знайомі, яких поважають, або з віддаленими родичами — російською;
- 3) **абсолютний перехід** — принципове спілкування українською у всіх комунікативних ситуаціях, створення навколо себе суто українськомовного інформаційного простору.

Далі докладніше розглянемо чинники, що зумовили саме абсолютний перехід. Мовці, які здійснили або здійснюють його, переважно не лише розмовляють українською мовою, а й налаштовують на неї свої соціальні

мережі, купують тільки українськомовні книжки, дивляться фільми українською тощо, — намагаються повністю українізувати простір навколо себе.

4.3. Чинники абсолютного переходу на українську

Рішення повністю перейти на українську — свідомий вибір інформантів, зумовлений низкою соціально-психологічних причин. Оскільки зумовити перехід можуть одночасно кілька факторів, то визначити, який із них головний, досить складно. До того ж запропоноване дослідження не є кількісним. Тому подані нижче чинники не систематизовано за важливістю. Однак за результатами аналізу мовних біографій припускаємо, що перші три з них є найважливішими.

Євромайдан, Революція Гідності, російська агресія (2013–2014 рр.), війна 2022 р.

Здебільшого рішення молоді перейти на українську є політично вмотивованим. Основним його каталізатором стали події 2013–2014 рр. (Революція Гідності, анексія Криму і розв’язання Росією війни на Донбасі).

Такий перехід — це своєрідний спротив російській агресії, прагнення відмежуватися від Росії і змінити майбутній політичний вектор України. Але також, що дуже важливо, це усвідомлення власної гідності, поступове руйнування комплексу меншовартості і розуміння важливості мови для національної безпеки. Серед тих, хто називає причиною свого переходу саме події 2013–2014 років, є зокрема й військові, які воювали на Донбасі. Цікавим є також те, що зміну мовної поведінки молоді інколи зумовлено не безпосередньо цими подіями, а тим, що в результаті працевдавці почали змінювати свою політику і відмовлятися від співпраці з російськими компаніями, і відповідно на деяких фірмах, зокрема в ІТ-секторі, зникла потреба спілкуватися з російськомовними.

Приклад 3. *Останньою крапкою була розмова з одним чоловіком. Він запитав мене: «Якщо Україна воює з росією¹, чому ти говориш російською?»* (В., Київ).

Приклад 4. *І ось приходять війна захищати російськомовних громадян України в одному з декларованих мотивів — і тоді спрацьовує інстинкт самозбереження та здоровий глузд* (О., Дніпро).

¹ В уривках мовних біографій, взятих зі сторінки «Переходь на українську», збережено орфографію інформантів.

Приклад 5. *Однією з останніх крапель стала відповідь путіна журналісту з України: «У вас такой хороший русский. Там, где русский язык – там расія»* (В., Київ).

Зміна середовища на українськомовне або білінгвальне

Другим і дуже важливим чинником переходу на українську є зміна середовища. І не обов'язково на суто українськомовне, а хоча б на білінгвальне, як-от Київ. Цікаво, що спровокувати перехід може навіть не зміна місця проживання, а зміна роботи чи місця навчання. Інформанти зазначають, що їм психологічно було легше почати говорити українською в новому колективі, де їх ще не знали як російськомовних.

Приклад 6. *На жаль, в Харкові я не зміг перейти на українську — середовище міцно затиснуло і не давало це зробити. Хоча декілька спроб було, одна з яких ледь не закінчилась поножовщиною, за мою принципову позицію. І лиш перебравшись в Київ, вже тут я зміг протягом кількох місяців перейти на свою рідну, солов'їну мову* (В., Київ).

Приклад 7. *Найскладніші — це спілкуватись українською з тими людьми, які знають тебе як російськомовну. Це психологічні моменти. І переламати їх не просто. Мене тоді «врятувала» ситуація, що змінилося місце навчання — це була також велика зміна оточення. Отже, усі, хто знав мене російськомовну — вже не бачили мене щодня. З одногрупниками я розмовляла вже українською* (Ю., Київ).

За словами мовців, тривалість перебування в українськомовному середовищі теж суттєво впливає на рішення перейти на українську. Проте зафіксовано випадки, коли інформанти змінювали мову повсякденного спілкування навіть під впливом короткотривалої поїздки на захід України.

Приклад 8. *Вперше чітке бажання перейти на рідну виникло після поїздки з україномовними одногрупниками до Львова* (С., Київ).

Для деякого з мовців чинник зміни мовного середовища безпосередньо пов'язаний зі згаданим фактором — російською агресією. Адже вони були змушені переїхати до безпечніших міст із цілком інакшою мовною ситуацією і намагалися адаптуватися до неї.

Усвідомлення себе українцем

Вагомий чинник переходу — усвідомлення власної ідентичності, гордість за свій народ, патріотизм. Особливо цікавим є те, як інформанти розуміють поняття «національність». У їхній свідомості поняття «мова»

і «нація» тісно пов'язані. Зверніть увагу на приклад 11: інформантка А каже, що хоче бути **справжньою** українкою, а для цього, на її думку, треба спілкуватися державною мовою.

Приклад 11. *Я просто хочу бути справжньою українкою. Бо я пишаюсь, що я українка. Я не хочу, щоб закордоном мені нав'язували ярлик росіянки. Я хочу мати ідентифікацію українки, окрім паспорту, яка буде завжди зі мною* (А., Київ).

До того ж для багатьох мова й ідентичність тісно пов'язані з територіальним фактором: «я живу в Україні» — «я українка» — «я розмовляю українською».

Почуття несправедливості

Рішення повністю перейти на українську представники молоді можуть приймати і стикаючись із несправедливим ставленням до української мови або дискримінацією українськомовних громадян.

Приклад 12. *Чесно кажучи, із самого початку я ставилася до переходу на українську, наче до експерименту. Але, почувши у громадському транспорті «Ты можеш не говорить тут на этом дебильном языке?», я зрозуміла, що настав час свідомих змін, а не експериментів* (Л., Краматорськ).

Вивчення історії та освіта

Ще одним чинником переходу на українську є вивчення історії та вплив освіти. Для багатьох саме вивчення історії України (в школі або самостійно) дало поштовх до змін у мовному житті, оскільки активізувало вже згадане вище почуття несправедливості щодо українського народу та його мови, стимулювало до пошуків власної національної та мовної самоідентифікації. Особливо сильно впливає на мовну свідомість молоді інформація про Голодомор і свідоме винищення українців радянською владою, історія заборон української мови.

Цікаво, що інтерес до історії може бути і причиною переходу на українську, і його наслідком. Адже нерідко інформанти, саме зробивши такий свідомий вибір, починають більше цікавитися історією не тільки України, а й своєї сім'ї, зокрема тим, якою мовою говорили їхні прадідуся і прабабусі.

Приклад 13. *За один рік у п'ятому класі ми прослухали весь курс історії України — від трипільців до Кучми. Я багато про це думав і при-*

їняв, що навколо Україна. Та окрім походження (мій батько — етнічний росіянин; родина моєї бабусі — росіяни, які вкоренилися в Наддніпрянщині в кількох поколіннях), я не відчував зв'язку з російською мовою і культурою настільки, щоб визначати себе як росіянина (О., Дніпро).

Приклад 14. В університеті ми вивчали, як розвивалися слов'янські мови. Тоді я почала замислюватися про походження мови і визначила для себе, хто я є. Зрозуміла, що мова окреслює життєву позицію. Міркувала, чому люди, які визначають себе як українців, говорять російською. Дійшла висновку, що ця модель насаджена (А., Київ).

Подорожі за кордон

Однією з важливих причин переходу на українську саме для молоді є подорожі за кордон. Молоде покоління дуже мобільне, багато подорожує і спостерігає, що в інших країнах мовою спілкування, обслуговування, вивісок і всього міського простору є державна мова. Зрештою, воно починає замислюватися, чому в Україні не так. Багатьом особливо соромно й некомфортно, коли їх за кордоном за мовою ідентифікують як росіян.

Приклад 9. *Перебуваючи в Греції і розмовляючи російською, оточуючі ідентифікували нас як руських, про що і сказали. **Не комфортне таке асоціювання.** Не комфортно звернення росіян за кордоном, які чують від нас російську, думаючи, що ми їх співвітчизники* (А., Київ).

Приклад 10. *Мені було 17 років, і ми з подругою відпочивали в Болгарії. **Нам не подобалося, що коли ми говорили російською, болгари думали, що ми з Росії.** Тому почали говорити одна з одною українською, щоб нас не розуміли навколо. **Хотіли показати, що ми не росіяни*** (Д., Київ).

Зміни в родинному колі

Впливають на зміну мовної поведінки і зміни в сім'ї, як-от одруження з українськомовним чи українськомовною. Поширена ситуація, коли хлопець і дівчина зустрічаються і, щоб сподобатися одне одному або просто для зручності спілкування, переходять на мову своєї половинки, яка зберігає мовну стійкість. Та особливо цікавими є випадки, коли приводом для переходу на українську стає народження в сім'ї дитини. Батьки починають замислюватися над майбутнім дитини і свідомо вибирають, що вона буде спілкуватися українською.

Приклад 15. *І коли через два роки племінник почав казати перші слова, то він повторював за мною — російською. Тоді я усвідомив, що ось воно, наступне покоління, і через мене буде також розмовляти російською. Почав спілкуватися з дитиною виключно українською мовою (А., Кононоп).*

Приклад 16. *Життя перевернулося, коли народився наш перший син — Марко. Саме тоді ми остаточно прийняли рішення, що якщо ми самі не були Українцями з пелюшок, то це не означає, що наші діти мають бути такими. Процес переходу був не таким вже і складним, як здавалося раніше. Бо тепер у нас була мета — залишити після себе не «продукт радянського союзу», а свідомого українця (Г., Херсон).*

Зафіксовано навіть приклади, коли батьки навмисне переїжджають до західноукраїнських міст, щоб дитина могла рости в українськомовному середовищі.

Приклад 17. *Ми збираємося переїхати до Івано-Франківська. Вже навіть знайшли квартиру. Щоб Устимко міг чути українську мову в садочку. Та й взагалі, кругом. Бо тут, як не крути, від російської дитину не бережеш (Я., Київ).*

Вплив публікацій у ЗМІ та соціальних мережах, фільмів, обговорення закону про мову, збільшення кількості українськомовного контенту

На перехід впливають також проукраїнські публікації у ЗМІ, соціальних мережах, фільми, висловлювання і приклад відомих людей, активістів (публічно розповіли про свій досвід переходу на українську соліст гурту «Антитіла» Тарас Тополя, журналістка Яніна Соколова, шоумен Ігор Кондратюк, тенісист Сергій Стаховський та інші).

Приклад 18. *Після перегляду фільму «Кіборги» я вирішила перейти на українську. Всі ті, хто мене до цього знав, дивились на мене так, ніби я китайською заговорила. Але швидко звикаєш. Головне, думки переключити на українську (Д., Полтава).*

Сприяє переходу на українську поява якісного українськомовного контенту, українськомовних відеоблогерів, стендап-коміків. А сотні відео в ютубі й тіктоці на тему «Як перейти на українську?», створення багатотисячних груп, присвячених цій проблемі, в інших соцмережах, видання poradників «Як перейти на українську» (наприклад, однойменної книжки А. Мухарського та його дружини Є. Бельської) свідчать про інтерес молоді до такого переходу.

Крім усіх згаданих чинників, молодь переходить на українську й щоб виділитися, просто тому, «що подобається мова», або «щоб стало більше українськомовних».

Приклад 19. *Наразі я спостерігаю тенденцію своєрідного «флешмобу»: одна людина, яка перейшла на українську, подає приклад іншим, і так за ланцюговою реакцією кожен надихає один одного на зміни (О., Запоріжжя).*

4.4. Труднощі під час переходу на українську

Для багатьох інформантів перехід на українську не відбувається безболісно. Нерідко молодь стикається з певними труднощами:

- соціальними (осуд сім'ї, друзів, дискримінація на роботі);
- психологічними (дискомфорт у розмові з російськомовними, страх видатися носієм суржику);
- власне мовними (недостатній словниковий запас, сплутування українських і російських слів тощо).

Мовці зазначають, що в процесі переходу на українську подолати мовний бар'єр їм допомагало читання книжок українською, перегляд українськомовних фільмів, спілкування українською в соцмережах, будь-яке українськомовне середовище, зміна місця роботи чи навчання, подорожі на захід України і знайомство з місцевими традиціями, спілкування з незнайомими людьми.

5. Висновки

Сьогодні українська мова для молоді — уже не тільки засіб спілкування, а й цінність. Окреслюється чіткий зв'язок між мовою і національною самоідентифікацією. Щоб називатися українцем, стає важливо знати українську і спілкуватися нею.

Змінюється співвідношення між рідною мовою і мовою повсякденного спілкування. Є представники молоді, які називають рідною мовою російську або російську й українську (за мовою батьків чи етнічним походженням), проте принципово спілкуються тільки українською, підкреслюючи свою антиросійську позицію.

Відрізняються мотиви переходу на українську тієї молоді, що змінила свою мовну поведінку до Революції Гідності і після. Якщо раніше основним важелем переходу було самоусвідомлення себе як українця внаслідок вивчення історії, саморозвитку, зміни місця проживання чи сімейних

змін, то після Революції і початку війни перехід на українську — це найчастіше свідомий політичний вибір.

Змінюється ставлення суспільства до тих, хто перейшов на українську. Якщо раніше молодь могла стикатися з дискримінацією й образами за спілкування українською («Ты что со Львова?», «селючка»), то зараз таких випадків стає менше. Дехто навпаки відчуває підтримку оточення і зазначає, що у відповідь на українську співрозмовники теж починають спілкуватися нею.

Виявлені тенденції демонструють потребу нових якісних і кількісних досліджень зміни мовної поведінки молоді, оскільки необхідно глибше зрозуміти шляхи адаптації молоді до нового українськомовного середовища й можливості інтеграції в нього з метою уникнення потенційних мовних конфліктів.

Список використаної літератури

- Кравченко, Л. (2021). Українська мова як засіб об'єднання суспільства та чинник національної безпеки України. *Українське мовознавство*, 1 (51), 5–27.
- Кречетова, Д. (2022). *Не мати нічого спільного з окупантом. Історії українців, які зрікаються російської*. <https://life.pravda.com.ua/society/2022/05/28/248842/>.
- Сімнадцяте загальнонаціональне опитування: Ідентичність. Патріотизм. Цінності. (2022). https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_1000_independence_082022_xvii_press.pdf.
- Фудерер, Т. О., & Данилевська, О. М. (2019). Престиж української мови та ставлення до двомовності за оцінками мовців різних вікових груп. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*, 22 (1), 173–181 [in Ukrainian].
- Цар, І. М. (2018). *Українське повсякденне мовлення в міському молодіжному середовищі: структура і функціонування* [Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Ін-т української мови НАН України, Київ, Україна].
- Krumm, H. (2013). Multilingualism and identity: What linguistic biographies of migrants can tell us. In *Multilingualism and Language Diversity in Urban Areas: Acquisition, identities, space, education* (pp. 165–176). John Benjamins Publishing.
- Kulyk, V. (2017). Identity in Transformation: Russian-speakers in Post-Soviet Ukraine. *Europe-Asia Studies*, 71, 1–23.
- Sokolova, S. (2022). The problem of choosing the language of communication: Ukrainian realities. *Cognitive Studies / Études cognitives*, 22, 1–17.

References

- Fuderer, T. O., & Danyilevska O. M. (2019). Prestyzh ukrainaskoi movy ta stavlennia do dvomovnosti za otsinkamy movtsiv riznykh vikovykh hrup. *Visnyk KNLU. Seriya Filolohiia*, 22 (1), 173–181 [in Ukrainian].
- Kravchenko, L. (2021). Ukrainaska mova yak zasib obiednannia suspilstva ta chynnyk natsionalnoi bezpeky Ukrainy. *Ukrainske movoznavstvo*, 1 (51), 5–27 [in Ukrainian].

- Krechetova, D. (2022). *Ne maty nichoho spilnoho z okupantom. Istorii ukraintsv, yaki zrikaiutsia ro-siiskoi*. <https://life.pravda.com.ua/society/2022/05/28/248842/> [in Ukrainian].
- Krumm, H. (2013). Multilingualism and identity: What linguistic biographies of migrants can tell us. In *Multilingualism and Language Diversity in Urban Areas: Acquisition, identities, space, education* (pp. 165–176). John Benjamins Publishing.
- Kulyk, V. (2017). Identity in Transformation: Russian-speakers in Post-Soviet Ukraine. *Europe-Asia Studies*, 71, 1–23.
- Simnadtsiate zahalnonatsionalne opytuvannia: Identychnist. Patriotyzm. Tsinnosti. (2022). https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ua_1000_independence_082022_xvii_press.pdf [in Ukrainian].
- Sokolova, S. (2022). The problem of choosing the language of communication: Ukrainian realities. *Cognitive Studies / Études cognitives*, 22, 1–17.
- Tsar, I. M. (2018). *Ukrainske povsiakdenne movlennia v miskomu molodizhnomu seredovyshchi: struktura i funktsionuvannia*: A thesis in Ukrainian language [PhD's thesis. Institute of the Ukrainian Language of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine] [in Ukrainian].

Матеріал надійшов 07.08.2023

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)